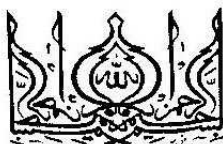

۲۴۸۲۱۵
۹۴/۸/۲۷

خاطرات دکتر مجتهدی البرز

رئیس مآذگار و سیرتان البرز

بنیان گذار و انشاه صنعتی شریف

به کوشش: دکتر حبیب لاجوردی

مقدمه و ویرایش: دکتر سید حسن صانعی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۱۹-۱۷۰-۰
ISBN: 978-964-519-170-0

نام کتاب:	خاطرات دکتر مجتهدی البرز
به کوشش:	دکتر حبیب لاجوردی
ویراستار:	دکتر سیدحسن صانعی
ناشر:	اندیشمند
تاریخ و ثبوت چاپ:	اول - پاییز ۱۳۹۴
شمارگان:	۱۰۰۰
بها:	۱۲۵۰۰۰ ریال

سرشناسه	: مجتهدی، محمدعلی، ۱۲۸۷ - ۱۳۷۶
عنوان و نام پدیدآور	: خاطرات دکتر مجتهدی البرز: رئیس ماندگار دبیرستان البرز و بنیان گذار دانشگاه صنعتی شریف/ به کوشش حبیب لاجوردی؛ ویراستار سیدحسن صانعی. تهران: اندیشمند، ۱۳۹۴.
مشخصات نشر	: ۳۴۰ ص: مصور رنگی: ۵/۱۴×۵/۲۱ س.م.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۵۰۰۰ ریال 978-964-519-170-0
شابک	: کتاب حاضر در سال‌های مختلف توسط ناشران متفاوت به چاپ رسیده است.
یادداشت	: مجتهدی، محمدعلی، ۱۲۸۷ - ۱۳۷۶ -- خاطرات
موضوع	: مدرسه البرز - تاریخ - ایران - تاریخ - پهلوی، ۱۳۲۰ - ۱۳۵۷
موضوع	: لاجوردی، حبیب، ۱۳۱۶ - صانعی، سیدحسن، ۱۳۳۶ - ویراستار
شناسه افزوده	: DSR ۱۴۸۶/م۲۷۲۳ ۱۳۹۴
رده‌بندی کنگره	: ۹۵۵/۰۸۲۴۰۹۲
رده‌بندی دیوی	: ۳۹۱۹۷۷۱
شماره کتابشناسی ملی	

انتشارات اندیشمند: تهران - خ دانشگاه - خ روانمهر - پلاک ۴۴ - واحد ۲ - صندوق پستی ۱۹۳۹۵-۷۴۵۵،
تلفن ۶۶۹۵۲۶۱۷ و ۶۶۹۶۷۲۷۲ - ۷۱ - Email: Andishmandpress@gmail.com

۷.....	دیباچه.....
۱۳.....	سرگذشت استاد مجتهدی.....
۱۴.....	خصوصیات اخلاقی.....
۲۰.....	شیوه مدیریت.....
۲۹.....	یادداشت مصاحبه کننده.....
۳۰.....	شروع مصاحبه: ۱۲ اردیبهشت ۱۳۶۷ برابر با ۲ مه ۱۹۸۸.....
۳۰.....	سابقه خانوادگی.....
۳۱.....	دوره دبیرستان.....
۳۴.....	تحصیلات عالی در فرانسه.....
۳۵.....	مراجعت به ایران و خدمت نظام.....
۳۸.....	رییس شبانه‌روزی دبیرستان البرز.....
۳۹.....	ریاست دبیرستان البرز.....
۴۴.....	بهبود کیفیت آموزش.....
۴۶.....	شیوه جدید انتخاب دانش‌آموز.....
۴۷.....	شیوه جدید امتحانات آخر سال.....
۴۹.....	بالا بردن کیفیت آزمایشگاه‌ها.....

عنوان	فهرست مطالب	صفحه
تشکیل جلسات سخنرانی.....		۵۱
تدریس زبان سوم		۵۲
ایجاد کتابخانه با کمک مردم		۵۳
تشکیل کلاس های فنی		۵۶
بهبود تعلیمات		۶۲
کمک به دانش آموزان نیازمند		۶۵
بورس دولت فرانسه به فارغ التحصیلان البرز		۷۱
انجمن خانه و مدرسه		۷۳
درختکاری در فضای دبیرستان		۷۶
دفترچه معرفی دانش آموزان		۷۷
اعتراض پدر به تجدیدی پسر		۷۹
داستان پدر بلهوس		۸۳
اعتراض دانش آموزان به انتقال دکتر مجتهدی		۸۵
ریاست دانشگاه شیراز		۸۸
ماجرای استاد انگلیسی و استعفاء از دانشگاه شیراز		۹۱
ریاست دانشکده پلی تکنیک تهران		۹۷
اختلاف با مهندس ریاضی و استعفاء از پلی تکنیک		۱۰۹

عنوان	فهرست مطالب	صفحه
ممانعت از خروج از ایران	۱۱۷.....	
بنیان گذار و نیابت تولیت دانشگاه صنعتی آریامهر	۱۲۳.....	
یادی از دوران خدمت نظام	۱۳۱.....	
بنای دانشگاه صنعتی آریامهر	۱۳۷.....	
استخدام کادر آموزشی	۱۴۶.....	
برنامه ویژه خدمت نظام برای استادان	۱۵۰.....	
برکناری از تولیت دانشگاه آریامهر	۱۵۹.....	
انتصاب به ریاست دانشگاه ملی	۱۶۳.....	
استعفاء از ریاست دانشگاه ملی	۱۷۲.....	
ارزیابی زندگی خود	۱۸۱.....	
حمایت از دانش آموزان در مقابل دستگاه امنیتی	۱۸۳.....	
استعفاء از دبیرستان البرز پس از انقلاب	۱۸۷.....	
انفصال ابد از خدمات دولتی	۱۸۸.....	
معالجه نوه در امریکا	۱۸۹.....	
دیدار با البرزبان در آمریکا	۱۹۲.....	
مالیافت هضم این جوان ها را نداشتیم	۱۹۴.....	
اولین ملاقات با شاه	۲۱۳.....	

عنوان	فهرست مطالب	صفحه
-------	-------------	------

حمایت از استادان خود		۲۲۰
شیوه برخورد شاه با مقامات مسئول		۲۲۳
تحقیقات و همکاری با مراکز آموزشی خارج از کشور		۲۲۶
خلاصه مطلب		۲۳۹
پس گفتار روایت کننده		۲۴۰

www.ketab.ir

دیباچه

نوشتن و سخن گفتن درباره استاد ماندگار البرز، دکتر محمدعلی مجتهدی، که عمری را برای گسترش و پیشرفت زیربنای آموزش و پرورش کشور خدمات انکارناپذیری را ارائه نموده‌اند، بسیار مشکل است. آن قدر دشوار که برای مدت‌ها حتی قلم فرمان نمی‌برد تا همین نوشته مختصر را آغاز نماید. زیرا بنا به فرمایش بزرگان «معرف باید شناخته شده‌تر از معرف باشد». اما تاکید برخی از دوستان در انجمن اولیاء و مربیان دبیرستان البرز با استاد به فرمایش امیرالمومنین (علیه السلام) که «فقط اهل دانش برتری و فضیلت دانشمندان را می‌شناسند» و قدردانی و گرامی داشت این دانشمند ماندگار، بذر نور در دل‌های مشتاقان علم می‌افشاند. زیرا وقتی نسل حاضر و آیندگان تکریم و گرامیداشت دانشمندان را نظاره کنند، انگیزه فراگیری دانش در آنان رشد می‌کند.

اصرار دوستان انگیزه‌ای شد تا با یادی از بزرگمرد فراموش‌نشدنی البرز، نور امید را در بین جوانان و دانش‌آموزان میهن اسلامی مان برافروزیم که به فرمایش «دروازه شهر دانش» امیرالمومنین (علیه السلام) در حکمت ۱۴۷ نهج البلاغه «تا روزگار باقی است، دانشمندان زنده‌اند. هرچند جسم آنان پنهان می‌گردد، اما یاد و نشانه‌های آنان همواره در دل‌ها باقی است». به راستی مصداق این سخن را می‌توان در مدیر پرآوازه و دانش‌آموختگانش در دبیرستان البرز مشاهده کرد. کدام دانش‌آموخته دبیرستان البرز است که نام و یاد استاد مجتهدی به او انرژی ندهد و انگیزه‌ای برای تجمع آنها نشود. این دانش‌آموختگان هنوز نسبت خود و استاد

خاطرات دکتر مجتهدی البرز

مجتهدی را همچون بنده‌ای در برابر کسی که کلمه‌ای به آنها آموخته است، می‌دانند. هنوز آنها نسبت استاد مجتهدی و خود را به‌سان باغبانی می‌دانند که با انگشتان توانمند خویش آنها را در باغچه البرز به فردای علم پیوند زده و پرورش داده است. همان‌هایی که مجتهدی آنها را «اولاد معنوی» خویش می‌دانست و با دیدن آنها احساس جوانی می‌کرد. به‌طوری که مواظب بود «کسی اخلاقشان را فاسد نکند یا به آنها درس کمتری بدهد». دانش‌آموختگان هم او را «پدر معنوی» خود می‌دانستند. پدر معنوی که برای اولادش به‌گونه‌ای دل می‌سوزاند که برای همه شاگردانش در طی سی و هفت سال مدیریت دبیرستان البرز، نام و ویژگی‌های همه‌شان را یادداشت می‌کرد و کسی را از قلم نمی‌انداخت.

شاید کمتر کسی را بتوان یافت که بین پیشنهاد «سفیر کبیری و سرپرستی دانشجویان در اروپا و آمریکا با تمام امکانات با مزایای مادی» و «ایجاد یک مرکز آموزش عالی» در حالی که همسرش هم فرانسوی بود، دومی را برگزیند. اینجاست که می‌توان او را مصداق دانشمندی دانست که در پی نام و نان نبود، چون بر سفره دانش او هزاران گرسنه و تشنه علم سیر و سیراب می‌شدند. او و مزد خود را در موفقیت شاگردانش می‌دید. او دریافته بود که با انجام کارهای آموزشی برای خویش «باقیات‌الصالحات» برجای می‌گذارد. به همین دلیل می‌گوید: «در تمام عمرم به جز کار آموزشی، کار دیگری نکرده است». او چون به دنبال پست و مقام هم نبوده است و اصلاً کار سیاسی بلد نبود، کاملاً انتقاد‌پذیر بود و از انتقاد نمی‌هراسید. چون می‌دانست که این موقعیت‌ها چیزی به او نخواهد افزود و به آنها نیازی ندارد. به همین دلیل هرگاه مسئولین و بلندپایگان کشوری برای بازدید به محل کارش می‌رفتند، دانشجویان و دانش‌آموزان را بر سر یک میز

با مسئولین می‌نشاند تا مسئولین هر چه را می‌خواهند بدانند، مستقیم از دانش‌آموزان و دانشجویان بشنوند. دانش‌آموزان و دانشجویان نیز هر انتقادی دارند، بدون واسطه به مسئولین و میهمانان منتقل کنند.

در کردار و منش استاد مجتهدی آشکارا می‌توان «وطن‌دوستی» را مشاهده کرد به همین دلیل هرگز عضو هیچ حزبی نشد، چون معتقد بود که احزاب به دلیل عدم رشد کافی، به بیگانگان وابسته هستند. ایشان «آینده‌نگری» و «استقلال» در تصمیم‌گیری‌های آموزشی را نیز همواره مدنظر داشت. تا جایی که وقتی «تیمسار بقایی» نصف باغ خود در نزدیکی کرج را برای تأسیس دانشگاه صنعتی پیشنهاد نمود، استاد پیش‌بینی می‌کند که انگیزه اهدای نصف این باغ به دلیل ترقی قیمت باقیمانده باغ است. به همین دلیل آن را نمی‌پذیرد. استاد در چند جای مصاحبه خود با تأکید اظهار می‌دارند که «ایران را باید جوان‌های فاضل و دانشمند ایرانی آباد کنند» و نسبت به آن هم تعصب خاصی داشت. به هر دانشجویی که می‌خواست برای ادامه تحصیل به خارج از کشور برود، با صراحت می‌گفت: دو سفارش دارم اول اینکه «همسر خارجی نگیری چون هم خودت را بدبخت می‌کنی هم او را»، دوم اینکه «باید حتماً به ایران برگردی. اگر برنگردی، همه زحماتی را که برایت کشیده‌ام، راضی نیستم». همین علاقمندی به وطن بود که از جادر برداشتن خانم‌ها توسط دکتر «پتی» امریکایی در دانشگاه شیراز یا فروش داروهای دولتی به عشایر توسط وی، به فکر لغو حکم استخدای او برآمد و حتی به صراحت به وزیر فرهنگ وقت اظهار نمود که «امینی» نخست‌وزیر دست‌نشانده امریکایی‌ها است. ایشان سکوت در برابر توهین یک اجنبی به هم وطنانش و نیز سکوت برای تعویض رییس فاسد دانشکده را وجه‌المصالحه ریاست دانشگاه

خاطرات دکتر مجتهدی البرز

شیراز و دانشگاه ملی قرار نداد. در همین راستا، نشان افتخار خود از روس‌ها را در مقابل دیدگان روس‌ها به دانش‌آموزش می‌دهد و به آنها یادآور می‌شود که شما برای من نشان خواهید فرستاد، اما برای این جوان هرگز! ایشان هر سال صد دست لباس رایگان به دانش‌آموزان می‌داد و مواظب بود که خدشه‌ای به مناعت طبع آنان وارد نشود. حتی خود دانش‌آموز گمان کند که پدرش هزینه آن را پرداخته است. این قبیل کارهای استاد نشان از مردم‌داری، وطن‌دوستی، خیرخواهی ایشان دارد. به همین دلیل پس از سالیان سال با افسوس می‌گوید: «دیدن آن جوان‌هایی که پدر و مادرشان پول ندارند تا آنها را به خارج بفرستند، از جلو چشمانم بیرون نخواهد رفت». یا برای ادامه تحصیل پسر سرهنگی که تا آن زمان او را نمی‌شناخت، برای نخستین بار از شاه نقاضای ملاقات می‌کند تا برایش بورسیه تحصیلی بگیرد، زیرا آن را عمل خیر می‌داند.

آشکار است که کشوری که به دنبال توسعه و پیشرفت علمی است و می‌خواهد از غافله تمدن و پیشرفت دنیای دیجیتال و مجازی که روز به روز روند نوآوری، اکتشاف و اختراع سریع‌تر می‌شود، عقب نماند، باید به تقدیر و تکریم دانشمندان گذشته و حال خود بپردازد. زیرا تجلیل از دانشمندان، بزرگداشت علم و دانش است و انگیزه‌ای برای رشد نسل‌های کنونی و آینده خواهد شد. به همین دلیل، برکت دانش در قدردانی و گرامیداشت دانشمندان است. به ویژه دانشمندی که برای هر مشکل آموزشی یا راه حلی داشت یا با تدبیر برای آن راه حلی می‌یافت. با همین تدبیر بود که استاد مجتهدی همواره جلوتر از برنامه‌های آموزشی و پژوهشی کشور حرکت می‌کرد. برای مثال محصلین دبیرستان البرز بر خلاف آیین‌نامه مصوبه شورای عالی فرهنگ، هفته‌ای دو روز در آزمایشگاه کار

می کردند. او نیز برخلاف برنامه مصوبه وزارت آموزش و پرورش، زبان فرانسه در سیکل دوم دبیرستان البرز را اجباری کرد. برای دانش آموزان کلاس های فنی و تکنیکی می گذاشت. حتی برای دانش آموزان البرز کلاس های تربیتی برگزار می کرد تا مثلاً دانش آموزان را با وظایف شان نسبت به پدر و مادرها آشنا کند. آن هم برای دبیرستانی که بیش از یک صد کلاس و بیش از ۵۵۶۰ شاگرد داشت. از طرفی، هرچند که قرآن کریم تقوا را ملاک برتری انسان ها در مقایسه با یکدیگر می داند؛ اما همین کلام آسمانی ملاک دیگری را بیان می فرماید: که «آیا آنان که می دانند با کسانی که نمی دانند برابرنند؟» بدین ترتیب دانایی وسیله رفعت، منزلت و برتری فردی بر فرد دیگری خواهد بود. امام علی (علیه السلام) نیز «دانش را برترین فضیلت ها می پندارند» باز آشکار است وقتی که پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) توصیه می فرمایند که «دانش را حتی اگر می توانید در چین بیاموزید»، تردیدی نیست که دانش فقط محدود به دانش دینی نمی شود، بلکه شامل دانش روز یعنی آنچه زمینه پیشرفت جامعه را فراهم سازد و به حل مشکلات پردازد، هم می شود.

این جانب در اوایل دهه ۱۳۶۰ در همین دبیرستان به تدریس هندسه و ریاضی اشتغال داشته ام. سی سال بعد فرزندم در همین دبیرستان تحصیل کرده و به تبع آن چند سال عضو فعال انجمن اولیاء و مربیان دبیرستان البرز بودم. با احساس وابستگی به دبیرستان البرز و بر اساس چهار اصل: «امانتداری»، «مخدوش نکردن پیام خاطرات»، «روان نویسی» و «تغییر ندادن سبک نگارش» ویرایش کتاب خاطرات استاد مجتهدی را انجام دادم. به طوری که برای مثال فعل و فاعل و مفعول در جای خود قرار گیرند تا خواننده گرامی را زودتر و آسانتر به فضای «دبیرستان البرز زمان مجتهدی» ببرد.

خاطرات دکتر مجتهدی البرز

علاوه بر این، بنیاد دکتر محمدعلی مجتهدی نیز چند عکس در اختیار ناشر قرار داد تا به تناسب در داخل متن مصاحبه قرار گیرد و از خستگی خوانندگان محترم جلوگیری نماید. به همین دلیل سپاس خود را به آن بنیاد تقدیم می‌دارم. در خاتمه جا دارد از انتشارات اندیشمند که باز نشر خاطرات این استاد ارجمند را بر عهده گرفتند، سپاسگزاری و تشکر می‌گردد.

دکتر سیدحسن صانعی

پاییز ۱۳۹۴

www.ketab.ir